

1881 Hofstadøren

På sørsiden av Stjørdalselva står det et ensomt hus - ikke langt fra Øfstijardet og Solheim i Øfstigrenda i Stjørdal. Huset ligger til venstre for kraftlinjen som passerer Øfsti skole, over jernbanelinjen og mot elva. Huset har nok sett bedre dager. Det står der mest og griner mot deg, som et rop om hjelp. Når en kjenner husets historie, med sitt store antall av unger, kan en undres. Ordet fattigdom er lett angripelig. Men som den kloke Edvard Hofstad (d.2022) sa det til meg under et besøk på bosenteret på Hegra: «...*fattigdom kunne en trolig bruke på alle slike plasser i den tiden.....*». På den annen side hadde de sin «rikdom» også, nemlig gjennom at de ikke viste om noe annet. De var skjernet på flere vis. En blir lett glad i slike plasser, og folket der, men en må passe seg for ikke å romantisere det for meget. Klart det var nøysomhet og slit, mye slit. Matauk var det essensielle dag ut og dag inn. Fritid var fremmedord.

Hofstadøren, fra Stjørdalsboka, II/II side 678

Stedet som omtales her er Hofstadøren, gr.nr 133, br.nr 1, tidligere en plass under Vestre Hofstad - sistnevnte på nordsiden av Stjørdalselva. Hofstadøren var nok ganske så typisk for sin tid, også med korte innslag av gode tider, slik folket på bildet her - og det velstelte bruket, vitner om. Men vi kan lett la oss lure. De fleste slike bruk var selvsagt et nybyggerbruk, som kanskje klarte seg kun gjennom to generasjoner. Med andre ord: de kom og forsvant like fort.

Det var Johannes Johannesen Berglund som var nybygger på Hofstadøren. Han ble født den 18. mars 1834, som sønn av Johannes Berglund og Sigrid Henriksdtr Folvik. Den 29. desember 1862 giftet han seg med Anne Olsdtr Børstadplass, og familien flyttet til Hjelsvold i Lånke. Johannes hadde sammen med Eli Sørkilflå sønnen Edvard Johansen Hofstad. f. 1861. Edvard i sin tur skulle bli gift med eldste dattera på Hofstadøren, Anne Kristine, f. 1877, fra familien til Edvard Eriksen Hofstadøren (f. 1855) og Petrine Bergitte Andreasdtr Sonfossen (1858-1931), som hadde overtatt Hofstadøren i 1881. Edvard Eriksen var murer og kom fra Selbu. Petrine og Edvard Eriksen fikk 13 barn på Hofstadøren. I relasjon til Petrine & Edvard stammer pr. juli 2022: 7 generasjoner, 426 etterkommere og med tilslutning av 224 partnere.

Via Petrine kan slekten, her kalt *Hofstadørens etterkommere*, føres tilbake til blant annet Niels Bredal (1495-1584) gjennom 16 generasjoner, 531 etterkommere og 269 partnere. I følge Håkon Olav Hofstad, f. 1946, var Niels Bredal dominikanermunk frem til reformasjonen. Niels var skolemester, underviste i latin, salmedikter og dansk forfatter. Han er mest kjent for å ha skrevet boken "Børne Speigel" som kom ut i 1568 og regnes som Danmarks første

barnebok. I 1542 ble han rektor på latinskolen i Vejle, hvor han tidligere hadde vært munk i et kloster. Han uttalte at alle barn har krav på latinundervisning uansett sosial status. I 1532 skrev han bordverset "I Jesu navn går vi til bords". Niels Bredal ble en gammel mann. På sine eldre dager fikk han sønnen Rasmus som medhjelper og hører i latinskolen.

Bordverset:

*«I Jesu navn går vi til bords
og spiser, drikker på ditt ord.
Deg, Gud til ære, oss til gavn,
så får vi mat i Jesu navn.»*

Hofstadøren 30. november 2019. Foto: Per Inge Værnesbranden

Det ligger i sakens natur at jeg kunne ha kommet med en del faktaopplysninger om Hofstadøren og dets beboere, men mener at det vil passe best i det slektstreet som er i ferd med å bygges opp. De fikk ikke noe gratis på Hofstadøren, på linje med lignede plasser som ble skilt ut fra et hovedbøl. 1800-tallet var en eksplosiv tid hva gjelder antall som skulle brødfødes. I 1814 var Norges befolkning på ca. 888 000, pluss minus, brukt her kun fordi det er lett å huske. Så utvandrer det frem til 1930 ca. 858 000, hvorav ca. 200 000 kom tilbake - og nettopp i 1930 var vi 2,3 millioner. En enorm folkevekst på kort tid. For mange var nemlig Amerika ikke noe alternativ. Det måtte bli en rekke med mindre plasser, og store ungflokker, hvor selve limet var «ho mor» eller ei annen *sliterkjerring*. Uttrykket «forfedre» inkluderer selvsagt «ho mor», men disse formødrene fikk kanskje ikke alltid den oppmerksomheten de burde fått. Det dukket opp en rekke plasser rundt Hofstadøren, på begge sider av Stjørdalselva - blant annet tre Håveplasser. Disse døde enten ut eller ble tvunget til å legge ned, det var ikke liv laga. Det var plasser som kun eksisterte i en eller to generasjoner. Og alle kunne som nevnt ikke dra til Amerika, selv om det nok var en eller flere som dro fra de fleste slekter. Så også fra Hofstadøren. Amerikabrevene fortalte nok ikke alltid sannheten. For mange ble det ikke grønnere på andre siden.

Petrine og Edvard på Hofstadøren fikk 13 barn, hvis skjebner selvsagt ble ulike. Store ungeflokker reflekterer alltid både lykke og ulykke for enkelte i livets skole. En mister barn. Noen dør ung. En datter, Andrea, hadde en kul på ryggen og ville i dag ha blitt karakterisert som funksjonshemmet. Hun ble kun 27 år. Ekteskapet var livsforsikringen. Ble en som ung kvinne ikke gift, kunne en lett havne som taus på en av de større gårdene. Noen ble gående som ei gammel møy, heter det seg. Men ordet er vel ikke alltid dekkende, da møy henspeler en jomfruelig tilstand. Det var mange tauser som ble gravide, kanskje påtvunget gjennom *den som hadde makta*. Det florerte med lausunger, som det het. Mange unge kvinner fikk en trist og vanskelig tilværelse. Ekteskapet, for ikke å si «tvunget ekteskap», ble løsningen for de fleste, også for storbønder gjennom allianser. «*Kjærligheten får komme senere*», het det seg når foreldregenerasjonen spleiset sammen to unge som kanskje ikke hadde noen følelser for hverandre. På Hofstadøren ble de alle gift, utenom nevnte syke Andrea - og Magda, f. 1898.

Som nevnt kunne jeg tatt frem både den ene og den andre av ungene som vokste opp på Hofstadøren, men jeg velger å la denne Magda representere Hofstadøren i dette lille kapitlet. Det gjør jeg fordi jeg var så heldig å få møte Edvard Hofstad, (f. 26. mars 1927 - d. 13. august 2022). Når han snakket om Magda ble øynene hans blanke i respekt og beundring for Magda. Hun ble en av disse som ble gående ugift, fikk ingen billett videre i livet. Hun ble den som etter hvert overtok alle roller i familien. Som mange andre følte hun kanskje at hun måtte ta ansvaret. Jeg kjenner flere slike fra vår egen tid, kvinner som kom hjem igjen og stelte sine egne foreldre, ofret seg selv for disse. Magda kom inn i en rutinemessig tilværelse. Hun kom seg mest ikke ut av den igjen. To ganger om dagen stelte hun kua på Hofstadøren. Tok i bruk separatoren, vasket utstyret og lagret sitt produkt. Dette gikk hun med annenhver dag til fots til Hegra samvirkelag for å selge/bytte. Livet for Magda ble som festet til en løpestring. Og når Edvard og slåttfolket kom roende over fra «fastlandet», hadde de med seg niste - men det var Magda som kom med kaffen.

Edvard Hofstad forteller at det i 1940 kom noen byfolk til Vestre Hofstad. Da var plutselig bonden god nok. Som tenåring hørte han en uttalelse fra en av «flyktingene» som kjente til slekta: «*Folket på Hofstadøren var så vakre.....*». Med tanke på en viss begivenhet i Los Angeles i 1990 skal jeg ikke si mer om den saken.

Som den skarpe leser skjønner, er ikke dette historien om Hofstadøren, kun en påminnelse om at plassen ligger der fortsatt, på linje med flere tilsvarende. Hva som vil skje med Hofstadøren er usikkert. Noen veldig få bygder har klart gjennom lag, ildsjeler, familier etc. å ta vare på slike plasser, som et eksempel på vår kulturarv. Det er selvsagt meget krevende og kostbart. For slekta var det viktig å ta vare på i det minste et «minne». Det klarte Margit Elise Grudt og

Edvard Hofstad, 15. juni 2022

Margit Elise Grudt

Tove Anita Hofstad

Tove Anita Hofstad glimrende gjennom sitt slektsstreff for *Hofstadørens etterkommere* den 1. juli 2022. Det de to klarte har en verdi som ikke kan måles i kroner og øre. Ekstra viktig og givende var det nok for slektingene som kom over fra Amerika. Men for alle som var med på treffet, og for andre som tilhører *Hofstadørens etterkommere*, er det slik at parallelt med avstanden i tid og alder, så øker proporsjonalt respekten overfor egne røtter. Fellesnevneren som står igjen er en beundring av de som gikk foran og kvista løypa, spesielt kvinnene - det er tross alt de som kan til at du sitter nettopp her og leser dette. Glem aldri sliterkjerringene og «ho mor». Hofstadøren har for mange en djupere mening enn å være en falleferdig rønne. Så lenge det er noe igjen av Hofstadøren, vil det forbli en *bauta av takknemlighet* for dens etterkommere.

Fra slektsstreffet på Hofstadøren, fredag 1. juli 2022. (Foto: Per Inge Værnesbranden)